

REFERAT Kultur og Fritidsudvalget_2018-21 d. 17-09-2018

Mødedato Mandag d. 17. september 2018 kl. 18:55

Mødested Udvalgsværelse 1

Indholdsfortegnelse

Meddelelsespunkt.....	3
Opgradering af skolekunstgræsbaner - status på projekt og licitationsresultat.....	4
Miljømæssige forhold i bred forstand i forbindelse med etablering og drift af kunstgræsbaner.....	8
Status på projekt Kultur til socialt udsatte.....	12
Høring af udkast til ny sundhedspolitik for Frederiksberg Kommune 2019-2022.....	16
Lukket.....	19

Punkt 93: Meddelelsespunkt

00.01.00-P35-120-17

Sagsfremstilling

Formanden orienterede om, at der den 8. oktober fra 8.30-10.30 planlægges med et arrangement, hvor udvalget kan drøfte revision af Kultur- og Fritidspolitikken. Det blev aftalt, at udvalgsmedlemmerne har mulighed for at sende suppleanter. Arrangementet er allerede indkaldt i Outlook.

Formanden orienterede endvidere fra møde med Kulturministeren om udlejning og brug af Slots- og Kulturstyrelsens haver samt Aveny-T. Udvalget anmodede om opfølgende sager - herunder om Aveny-T's økonomi.

Punkt 94: Opgradering af skolekunstgræsbaner - status på projekt og licitationsresultat

82.06.03-G01-1-17

Resume

Det blev med vedtagelsen af Budgetaftalen 2018 besluttet at afsætte et rådighedsbeløb under Undervisningsudvalget på i alt 6,15 mio. kr. til opgradering og forbedring af kunstgræsbanerne på fire skoler (Skolen ved Duevej, Skolen på La Cours Vej, Lindevangsskolen og Søndermarksskolen). Det samlede rådighedsbeløb på 6,15 mio. kr. blev frigivet i Kommunalbestyrelsen den 26. februar 2018. Der orienteres hermed om status på projektet og på licitationsresultat.

Beslutning

Undervisningsudvalget tog orienteringen til efterretning.

Kultur- og Fritidsudvalget tog sagen til orientering.

Indstilling

Børne- og Ungeområdet samt By- og Miljøområdet indstiller til Undervisningsudvalget,

at status på projektet - herunder licitationsresultat - om opgradering og forbedring af kunstgræsbanerne på fire skoler tages til orientering.

Børne- og Ungeområdet og By- og Miljøområdet indstiller til Kultur- og Fritidsudvalget,

at sagen tages til orientering.

Sagsfremstilling

Baggrund

I Budgetaftalen 2018 er der afsat et rådighedsbeløb på i alt 6,15 mio. kr. til opgradering og forbedring af fire kunstgræsbaner tilknyttet henholdsvis Skolen på Duevej, Skolen på La Cours Vej, Lindevangsskolen og Søndermarksskolen. Beløbet blev anlægsbevillet af Kommunalbestyrelsen 26. februar 2018.

De fire nævnte kunstgræsbaner er alle anlagt i perioden 2005-2006, og fælles for de fire baner i dag er, at de samlet set her efter over 10 års brug er meget nedslidte og med bl.a. ujævnheder og huller flere steder samt ødelagt dræn.

Banerne benyttes i dag til idrætsundervisning og leg af skoler og institutioner om dagen samt til foreningsidræt (primært fodbold) efter skoletid og i weekender. Herudover anvendes de også til selvorganiseret brug, som del af byens "Åbne friarealer" ved/på skolerne. Der er separat adgang til de fire baner udenom selve skolerne.

Samtidig har banerne på Skolen ved Duevej og Skolen på La Cours Vej i dag intet lysanlæg, hvilket medvirker til, at disse baner ikke kan anvendes om eftermiddagen og aftenen i vinterhalvåret, som man modsat kan på banerne på Lindevangsskolen og Søndermarksskolen, da disse har lysanlæg.

Byens fodboldbaner af både natur- og kunstgræs anvendes i dag maksimalt ift. belastningsgrænsen, og ventelister i byens fodboldklubber understøtter ønsket/behovet for flere boldbaner på Frederiksberg - og gerne af kunstgræs.

De fire opgraderede baner med helt nyt kunstgræs og med de tilknyttede lysanlæg vil betyde en markant bedre og tidssvarende banekvalitet og brugeroplevelse til glæde for både skolerne og fritidslivet. Med den forbedrede banekvalitet og udvidede brug giver de nye kunstgræsbaner mulighed for, at fx idrætsforeningerne kan udvikle nye tiltag og måder at organisere aktiviteter på. Dermed bliver det nemmere for foreningerne at fange såvel eksisterende som nye målgruppens behov og interesser - ligesom, at skolerne og SFO mv. vil kunne bruge banerne til flere målgrupper og forskellige idræts- og bevægelsesaktiviteter. Dette skal også ses i sammenhæng med, at der på alle de fire baner kommer en ny og en mere flerfunktionel opstregning ligesom, at de nye baner vil blive bestykket med både store og små mål (delvis genbrug af eksisterende mål og køb af nye mål). Såvel type af kunstgræs, opstregning som antal/type af mål er præciseret i tæt samarbejde med skolerne og Frederiksberg Idræts-Union (FIU).

Med lysanlæg til alle fire baner kan byens fodboldklubber (og øvrige brugere) tilmed benytte banerne hele året rundt til deres mange børne- og ungdomshold - og dermed bidrage til at nedbringe foreningernes ventelister.

Status på projekt

Kunstgræsbelægning på banerne udskiftes til den nyeste generation af belægning, der bedst muligt tilgodeser både skolernes og fritidslivets brug af de ny kunstgræsbaner.

Generelt udføres der på alle banerne ny opstribning til de ønskede aktiviteter, og som noget nyt markeres der løbebaner på alle banerne som nævnt ovenfor. Derudover sikres, at alt fast idrætsudstyr på banerne er fuldt brugbart og opdateret - herunder mål og basketkurve.

I forbindelse med opgradering af banerne tilpasses også kantområder med flisebelægning for en fremadrettet bedre drift af banerne. Alle dræn under banerne gennemgås, renses og udbedres for at sikre optimal afvanding.

På Lindevangskolen og Søndermarkskolen tilpasses adgangsvejenes dimensioner, der sikrer banerne mod uhensigtsmæssigt brug i form af fx. motorkørsel på banerne. Søndermarkskolen udføres med ny gummibelægning på langsiderne af sikkerhedshensyn samt en ny adgangsvej fra Hoffmeyersvej for fremtidig drift af banen. Lindevangsskolen får renoveret springbane, der samtidig får udvidet og tilpasset springgrav for forbedret sikkerhed.

På Skolen på La Cours Vej forberedes i forbindelse med udskiftning af kunstgræsbelægning til fremtidig LAR-projekt.

På Skolen på Duevej etableres samtidig med renovering et nyt støjhegn, jf. sag i Kommunalbestyrelsen 2017.

Lysanlæg

Nye mindre lysanlæg etableres på Skolen ved Duevej og på Skolen på La Cours Vej i lighed med dem, der forefindes på Lindevangsskolen og Søndermarkskolen.

Sag om VVM-screening af lysanlæg blev behandlet i By- og Miljøudvalget den 13. august 2018, hvorfor der henvises hertil for en uddybning af etablering af disse lysanlæg - herunder ift. type af løsning og omgivelser.

Der er efterfølgende som følge af beslutningen fra denne udvalgsbehandling givet byggetilladelse til de to nye lysanlæg.

Tidsplan

Projekteringsfasen:

- Rådgiverudbud marts 2018
- Projekteringsfase april - maj 2018
- Udbudsperiode juni 2018
- Kontrahering juli 2018

Udførelse:

- Skolen på Duevej - juli-oktober 2018
- Lindevangskolen - august-september 2018
- Søndermarkskolen - august-oktober 2018
- Skolen på La Cours Vej - august-oktober 2018

Skolerne vil ibrugtage de nye kunstgræsbaner løbende, mens det for foreningslivets vedkommende er planen, at fritidsbrugerne vil begynde at bruge de nye kunstgræsbaner (med lys) fra og med uge 43 (efter efterårsferien).

Tilsvarende kan det bemærkes, at de nye skolekunstgræsbaner således også er færdige og i brug, når de seks resterende naturgræsbaner på idrætsanlægget på Jens Jessens Vej omdannes til kunstgræsbaner (kombineret med nyt skybrudsanlæg), og hvor der derfor vil være et øget behov for at benytte skolernes kunstgræsbaner, når banekapaciteten på Jens Jessens Vej vil være nedsat i forårssæsonen 2019 (frem til august 2019).

Nyt støjhegn på Skolen på Duevej

Der udføres desuden nyt støjhegn på Skolen på Duevej september 2018.

Forberedelse til LAR på Skolen på La Cours Vej

Der udføres i forbindelse med udskiftning af kunstgræs forberedende arbejder for kommende LAR-projekt i september 2018.

Nye lysanlæg

De to nye lysanlæg til banerne på hhv. Skolen ved Duevej og Skolen på La Cours Vej etableres i oktober 2018, jf. afsnit ovenfor.

Licitationsresultat og økonomi

Oprindeligt budget 6,15 mio. kr. - fordelt med:

- Håndværkerudgifter og uforudsete udgifter, i alt 5,35 mio. kr.
- Forundersøgelser og omkostninger forbundet med projektering af projekt, i alt 0,15 mio. kr.
- Totalrådgivning (intern og ekstern), i alt 0,65 mio. kr.

Budget efter rådgiverudbud og entrepriseudbud 6,15 mio. kr. - fordelt med:

- Entreprisekontrakt i alt 4,15 mio. kr. (inkl. støjhegn på Skolen ved Duevej)
- Uforudsete udgifter, i alt 0,45 mio. kr.

- Nye mindre lysanlæg på Skolen ved Duevej og Skolen på La Cours Vej, i alt 0,67 mio. kr.
- Forundersøgelser og omkostninger forbundet med projektering af projekt, i alt 0,15 mio. kr.
- Totalrådgivning (intern og ekstern), i alt 0,73 mio. kr.

Licitationsresultat for rådgiverudbud: 605.000 kr.

Licitationsresultat for entrepriseudbud (vægtet pris): 4.664.850,60 kr.

Støjhegn (separat sag på Skolen på Duevej, der udføres samtidigt)

Samlet budget 0,37 mio. kr. - fordelt med:

- Entreprisekontrakt 0,22 mio. kr.
- Uforudsete udgifter 0,09 mio. kr.

- Forundersøgelser og omkostninger forbundet med projektering af projekt, i alt 0,01 mio. kr.
- Totalrådgivning (intern og ekstern), i alt 0,05 mio. kr.

Bemærkninger til økonomi vedr. oprindeligt budget

Alle udgifter afholdes inden for rammerne af oprindeligt budget, som fremgår ovenfor.

Det skal dog bemærkes, at de afsatte midler til idrætslig ekvipering på Skolen på La Cours Vej og Lindevangsskolen ikke helt er på højde med behovet. Dette skyldes øget udgifter til omlægning af selve kunstgræsbanerne, renovering af dræn samt tilpasning af kantområder mv.

Det bemærkes, at såfremt de afsatte midler til uforudsete udgifter ikke benyttes, vil disse midler blive brugt på optioner i tilbuddet, som omhandler de to skolers yderligere ønsker til idrætslig ekvipering.

Afledt drift

De fire nuværende baner bærer i dag kraftigt præg af en manglende vedligehold. Det er af afgørende betydning, at de nye kunstgræsbaner bliver drevet og vedligeholdt efter gældende krav/forskrifter hertil - fra og med den forventede ibrugtagning ultimo 2018 og årene frem.

Dette er dels ift. en funktionel, ønsket og sikkerhedsmæssig forsvarlig brug af de nye kunstgræsbaner og dels ift. banernes levetid samt ift. at bibeholde værdien fra anlægsinvesteringen.

Status primo september er, at en drifts- og vedligeholdelsesplan inkl. økonomi for de fire nye baner er i gang med at blive kvalificeret af forvaltningen - i samarbejde med entreprenøren, ekstern rådgiver og Frederiksberg Idræts-Union.

Økonomi

I Budgetaftalen 2018 er der afsat et rådighedsbeløb på i alt 6,15 mio. kr. til opgradering og forbedring af fire kunstgræsbaner tilknyttet henholdsvis Skolen på Duevej, Skolen på La Cours Vej, Lindevangsskolen og Søndermarksskolen. Beløbet blev anlægsbevilget af Kommunalbestyrelsen 26. februar 2018.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

Undervisningsudvalget samt Kultur- og Fritidsudvalget den 17. september 2018 (orientering).

Punkt 95: Miljømæssige forhold i bred forstand i forbindelse med etablering og drift af kunstgræsbaner

04.00.00-A00-1-18

Resume

Kultur- og Fritidsudvalget bad den 11. juni 2018 forvaltningen om en sag om de miljømæssige konsekvenser i bred forstand af kunstgræsbaner. Forvaltningen gør her rede for de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg. Som led heri er der indhentet kommentarer fra Frederiksberg Idræts-Union.

Beslutning

Kultur- og Fritidsudvalget tog sagen til en 1. behandling, idet der bl.a. også ønskes belyst de sundhedsskadelige konsekvenser af brugen af kunstgræsbaner.

Indstilling

By- og Miljøområdet indstiller,

at redegørelse om de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg, tages til orientering.

Sagsfremstilling

Kultur- og Fritidsudvalget bad den 11. juni 2018 forvaltningen om en sag om de miljømæssige konsekvenser i bred forstand af kunstgræsbaner. Nedenfor gør forvaltningen rede for de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg. Som led heri er der indhentet kommentarer fra Frederiksberg Idræts-Union (FIU).

By- og Miljørådets Frederiksberg Gartner- og Vejservice (FGV) er ansvarlig for drift og pleje af kommunens boldbaner af både naturgræs og kunstgræs, mens FIU administrerer banerne og fordeler tider til foreningslivets brug af de kommunale baner.

Generelt har forvaltningen og FIU et stort fokus på de miljømæssige forhold og konsekvenser i forbindelse med etablering og drift af kommunens kunstgræsbaner. Det gælder i forhold til bl.a. følgende punkter:

- Opbygning, materialevalg og type af kunstgræs/gummigranulat i anlægsløsningerne
- Tiltag i anlægsløsninger til minimering af spredning af gummigranulat uden for baneanlæggene
- Genbrug/recirkulering af kunstgræs/gummigranulat fra nedslidte, udskiftede kunstgræstæpper
- Kunstgræsbanernes drænforhold og tilslutning til kloak
- Kunstgræsbaner og omgivelser/naboer - belysning og støj

Forvaltningens redegørelse nedenfor tager derfor udgangspunkt i ovennævnte punkter.

Kunstgræsbaner på Frederiksberg - indledende bemærkninger

Ifølge Kommuneplan 2017, byens Kultur- og Fritidspolitik 2015-2018 og Frederiksbergstrategien 2016 spiller Frederiksbergs fodboldbaner (og byens øvrige idrætsfaciliteter) en vigtig rolle som led i at sikre byens borgere, foreningsliv og skoler de bedste rammer for et bevægelsesfremmende, aktivt og socialt hverdagsliv.

Det er derfor vigtigt, at Frederiksberg kan tilbyde vedligeholdte og tidssvarende fodboldbaner - og gerne baner med en sportsfunktionel og holdbar kvalitet, så de kan bruges så meget som muligt og hele året rundt.

På Frederiksberg er der i dag følgende 11-mands fodboldbaner af kunstgræs (med mulighed for at spille 7/8-mands fodbold og 5-mands fodbold på tværs): 5 stk. på idrætsanlægget på Jens Jessens Vej, 1 stk. på Nandrupvej Idrætsanlæg og 1 stk. i Frederiksberg Idrætspark (opvisningsbane).

Hertil kommer de 6 nye 11-mands kunstgræsbaner, der etableres på Jens Jessens Vej i perioden oktober 2018 til august 2019 - kombineret med etableringen af et nyt skybrudsanlæg i samme område. De 6 nye baner vil erstatte de 6 baner af

naturgræs, der i dag er på idrætsanlæggets resterende boldbaneareal af naturgræs, hvorved der således vil være i alt 11 stk. 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej.

Status på dette kombinerede projekt med nyt skybrudsanlæg og nye kunstgræsbaner - efter tilbudsfase og afholdt licitation - forelægges By- og Miljøudvalget og Kultur- og Fritidsudvalget den 20. august 2018.

Fordele ved fodboldbaner af kunstgræs

Kommunens fodboldbaner af både naturgræs og kunstgræs anvendes i vid udstrækning maksimalt i forhold til belastningsgrænsen, og også set i sammenhæng med ventelister i byens fodboldklubber er der behov for en løbende vedligeholdelse og renovering af byens eksisterende boldbaner samt en løbende investering fremadrettet i nye/flere baner - gerne af kunstgræs. Også set i forhold til.

Ved at anlægge fodboldbaner af kunstgræs kan både banekapaciteten og banekvaliteten forøges. Baner af kunstgræs slides ikke i samme grad som baner af naturgræs og har en vedvarende og høj slidstyrke. Derfor kan kunstgræsbaner også bruges mere effektivt/intenst og belastes mere end naturgræsbaner. Dette er især vigtigt, når man i en så befolkningstæt og næsten fuldt udbygget kommune som Frederiksberg er betydeligt flere borgere og fodboldaktive om at dele kommunens fodboldbaner sammenlignet med samtlige andre danske kommuner. På samme måde er Frederiksberg derfor også særligt udfordret i forhold til at finde ledige arealer til nye idrætsfaciliteter - heriblandt boldbaner, hvilket igen understøtter vigtigheden i effektive og slidstærke anlægsløsninger.

Hvis der er belysning til kunstgræsbaner, bliver værdien og investeringen af kunstgræsbanerne endnu større. De kunstgræsbaner, der i dag er på Frederiksbergs idrætsanlæg, har derfor alle belysning/lysmaster, så banerne - foruden den intense brug heraf i sommerhalvåret - også kan anvendes i eftermiddags- og aften timerne i vinterhalvåret. På denne måde forlænges fodboldsæsonen, og udnyttelsesgraden af banerne forøges væsentlig i forhold til naturgræsbaner - til glæde for de mange fodboldaktive (bredde og eliten).

Samtidig frigives der tider i kommunens indendørs idrætsfaciliteter/haller til glæde for andre "indendørs" idrætsgrene og brugere, når fodboldklubberne i vinterhalvåret ikke søger/benyttter tider i de indendørs faciliteter, da fodboldklubberne i vinterhalvåret fortsat kan træne/spille på de store, udendørs kunstgræsbaner med lys.

Opbygning, materialevalg og type af kunstgræs/gummigranulat i anlægsløsningerne

For så vidt angår opbygning, materialevalg og type af kunstgræs/gummigranulat i anlægsløsningerne, når kommunen etablerer nye kunstgræsbaner, er der fokus på at få den bedst mulige sportsfunktionelle løsning til glæde for de mange brugere, og som samtidig overholder de miljømæssige myndighedskrav på området.

De nævnte kunstgræsbaner på byens idrætsanlæg er alle såkaldte 3. generations kunstgræsbaner med stabiliserende infill bestående af kvartssand og stødabsorberende gummigranulat. Dansk Boldspil-Union (DBU) anbefaler 3. generations kunstgræsbaner, hvis banerne skal bruges til fodbold på både bredde- og eliteniveau (træning, kampe og turneringer) - med tilhørende, sportsfunktionelle krav.

I forbindelse med materialevalg benytter Frederiksberg Kommune gråt industrigummi (EPDM) som gummigranulat - og ikke med det i Danmark da hidtil mere brugte SBR infill, som er baseret på gamle bildæk, hvorfra der ved regn udvaskes forurenende stoffer. EPDM-gummi udleder betydeligt færre kemiske stoffer end SBR-gummi.

Det skal bemærkes, at forvaltningen og FIU løbende følger med i udviklingen - såvel nationalt som internationalt - inden for etablering og drift af kunstgræsbaner. Dette gælder både i forhold til type og (omfanget af) brug af gummigranulat, erfaringer med brug og drift, de sportsfunktionelle og brugsmæssige krav, materialevalg, bæredygtighed, lys, drænforhold og de miljømæssige aspekter og konsekvenser i både anlægsfasen, miljøhåndteringsfasen og driftsfasen.

I forhold til kunstgræsbaner helt uden/med begrænset brug af gummigranulat ses i dag også en løbende udvikling på området. I fx Norge er man her i 2018 ved at anlægge de første fodboldbaner af kunstgræs uden brug af gummigranulat. Der er tale om en type kunstgræs med en anderledes opbygning og infill end de nævnte 3. generations kunstgræsbaner - og med en række begrænsninger i forhold til sportsfunktionelle egenskaber og krav til boldbanerne sammenlignet med 3. generations kunstgræsbanerne med gummigranulat.

Set ud fra et fagligt såvel sportsfunktionelt som brugs- og driftsmæssigt synspunkt vurderer forvaltningen og FIU, at det er for tidligt at kunne "konkludere" noget i forhold til denne udvikling og disse nye, alternative anlægsløsninger - også i forhold til evt. gode, brugsmæssige og dokumenterbare erfaringer hermed.

Modsat er der vedvarende gode og veldokumenterede erfaringer med de nævnte 3. generations kunstgræsbaner, hvorfor denne sikre og fagligt forsvarlige løsning fortsat prioriteres på Frederiksberg, når vi taler om kunstgræsbanernes opbygning og materialevalg. Det skal også ses i lyset af, at kunstgræsbanerne på Frederiksbergs idrætsanlæg bruges så

massivt af byens fodboldforeninger (og skoler), som de gør i dag (hele året) til træning og kampe (bredden og elite, ungdomshold og seniorhold).

Tiltag i anlægs løsninger til minimering af spredning af gummigranulat uden for baneanlæggene

I forbindelse med brugen af kunstgræsbaner med gummigranulat kan det ikke undgås, at brugerne efter træning/kamp kommer til at tage gummigranulat med ud fra baneanlægget/området (fra sokker og sko primært). Forvaltningen og FIU er også opmærksom på at reducere/fjerne dette miljøproblem.

Som led i det kombinerede anlægsprojekt med etablering af nyt skybrudsanlæg og 6 nye 3. generations 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej arbejdes der derfor også med flere miljømæssige tiltag i anlægs løsningen mhp. en minimering af spredning af granulat uden for boldbaneanlægget.

Foruden en etablering af selve den skybrudsmur i beton, der vil omkranse de 6 nye baner, og som derfor i sig selv vil være med til at minimere spredningen af gummigranulat uden for anlægget, er der også lagt op til en etablering af rist og støvlerensere ved udgangene fra banerne. Her kan støvler og strømper også tømmes for gummigranulatet efter træning/kamp. Det afbørstede gummigranulat kan herefter tilbageføres til banearealet.

Som supplement til ovenstående nævner FIU også, at den type absorberende shock-pad, der indgår i opbygningen af 3. generations kunstgræsbanerne på Frederiksberg, herunder også er tiltænkt ved de 6 nye baner på Jens Jessens Vej, også er med til at nedbringe mængden af genopfyldningen af gummigranulat "på toppen af banerne" - og således også indirekte i forhold til, hvor meget gummigranulat, der kan spredes uden for banerne.

Genbrug/recirkulering af kunstgræs/gummigranulat fra nedslidte og udskiftede kunstgræstæpper

Forvaltningen har også fokus på miljøhåndteringen, når der arbejdes med anlæg og drift af kunstgræsbaner.

I 2016 blev de 3 kunstgræstæpper på Jens Jessens Vej (bane 1-3) udskiftet med nye kunstgræstæpper. De 3 baner er tilbage fra 2006 og er de første kommunale boldbaner af kunstgræs på Frederiksberg. Og efter 10 års massivt brug blev banernes nedslidte kunstgræstæpper udskiftet. Det er første gang, at kommunen skulle udskifte nedslidte kunstgræstæpper på baner, da de 3 kunstgræsbaner var de første af slagsen.

Som følge af kommunens fokus på de miljømæssige konsekvenser blev det i dette anlægsprojekt i 2016 sat krav til en bæredygtig miljøhåndtering af materialerne/affald. Derfor var der i denne entreprise også stillet krav om en bortskaffelse af eksisterende kunstgræsbelægning inkl. sand- og gummi-infill for 100 % genbrug og recirkulering, hvilket efterfølgende af entreprenøren blev dokumenteret udført (via ReMatch).

I alt var der tale om genbrug/recirkulering af 534,2 ton kunstgræs, og ReMatch tilkendegav i forbindelse med dokumenteringen heraf, at man herved havde sparet miljøet for en udledning på mere end 400 tons CO₂.

Kommunen vil sætte tilsvarende krav til bæredygtig miljøhåndtering af materialer/affald i forbindelse med fremtidige anlægsprojekter, der indebærer udskiftning af nedslidte kunstgræstæpper på byens boldbaner.

Kunstgræsbanernes drænforhold og tilslutning til kloak

En del af de miljømæssige udfordringer ved drift og pleje af kunstgræsbaner er dræn- og kloakforholdene. Kunstgræsbanerne på Frederiksberg er alle anlagt med fuld udledning/dræning til kloak. Det vil sige, at banerne afvandes ved dræn, og at drænvandet udledes direkte til kloak - og derfra videre til rensningsanlæg. Dette sker i henhold til den afgivne tilladelse fra Miljømyndigheden - og i henhold til miljøbeskyttelsesloven.

I forbindelse med den nævnte udskiftning af kunstgræstæpper i 2016 blev de miljømæssige konsekvenser afdækket, og hvor der blev refereret til en sag om en kunstgræsbane i Gørlev i Kalundborg Kommune.

Undersøgelser viser, at kunstgræsbaner kan indeholde skadelige stoffer i drænvandet, herunder blandt andet zink, ftalater (plastblødgørere), nonylphenoler og salt fra driften (vinter-vedligeholdelse af banen).

Kunstgræsbanerne på Frederiksberg er ikke som i Gørlev-sagen med dræning til recipient og evt. nedsivning til undergrund. Da afledning i Frederiksberg Kommune foregår til rensningsanlæg via kloakken, sker der en væsentlig reduktion af den forurening, som trods alt udledes. Alligevel finder alle parter det hensigtsmæssigt, at der tilstræbes anvendt stoffer uden skadelig indflydelse på vandmiljøet, hvilket der løbende er fokus på - også i forhold til udviklingen generelt på dette område.

Som en del af den nævnte tilladelse fra Miljømyndigheden ved både etablering af nye kunstgræsbaner og reovering af eksisterende kunstgræsbaner i Frederiksberg Kommune stilles der krav om regelmæssig prøvetagning og afrapporteringer i driftsfasen, så de gældende krav mv. i forhold til bl.a. udledning af skadelige stoffer overholdes.

Kunstgræsbaner og omgivelser/naboer - belysning og støj

Kommunens kunstgræsbaner på byens idrætsanlæg har belysning/lysmaster, jf. også afsnit ovenfor om fordelene herved. Da disse baner alle ligger mere eller mindre tæt på naboer, anden bebyggelse mv., kan brugen af banerne give anledning til gener for de omkringboende. Dette gælder såvel fra belysning som fra støj fra aktiviteterne og ophold på banerne i øvrigt.

Dette søges - i tæt samarbejde forvaltningen og FIU imellem - begrænset gennem målrettet lyssætning, materialevalg (type af belysning, støjsvage hegn/bander/underlag m.m.) og tidspunkter/regulering for brug og tilgængelighed - samt ikke mindst i forhold til en god dialog med brugerne om god adfærd, regler og praksis på anlæggene (hverdage og weekender) også i relation til de omkringboende naboer.

Set i sammenhæng med ovenstående så kan det slutteligt nævnes, at forvaltningen ved større anlægssager, der involverer enten etablering af nye kunstgræsbaner eller renovering af eksisterende kunstgræsbaner på Frederiksberg, afdækker behovet for gennemførelse af VVM-redegørelse, der er en redegørelse for, hvordan et bygge- eller anlægsprojekt vil påvirke det omgivende miljø – herunder naboer.

Økonomi

Sagen har ingen økonomiske konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget (begge orientering) den 17. september 2018.

Punkt 96: Status på projekt Kultur til socialt udsatte

00.00.00-A00-2171-17

Resume

Med Budget 2017 blev afsat midler til et tiltag til at fremme socialt udsattes deltagelse i kulturlivet. Et pilotprojekt blev udviklet i løbet af foråret 2017 med fokus på udsatte børnefamilier. Kultur- og Fritidsudvalget godkendte på mødet den 12. juni 2017 forvaltningens forslag om etablering af et tværfagligt netværk ("Kulturstilladset") og at løsningen udbredes til andre grupper indenfor målgruppen socialt udsatte efter det første års erfaringer fra netværket med fokus på børnefamilier. Desuden at udvalget årligt forelægges status på indsatsen.

Beslutning

Kultur- og Fritidsudvalget tog sagen til efterretning.

Indstilling

By- og Miljøområdet indstiller, at status tages til efterretning.

Sagsfremstilling

Baggrund

Med budgetvedtagelsen for 2017 blev afsat midler til at realisere beslutningsforslag fra 1. viceborgmester Morten Jung og kommunalbestyrelsesmedlem Gunvor Wibroe om invitation af socialt udsatte til kulturelle arrangementer. Der blev med forslaget afsat 250.000 kr. i to år til et projekt med den foreløbige arbejdstitel "kulturguider" inspireret af konceptet fritidsguider. Forligsteksten lød "Fokus på socialt udsattes deltagelse i kulturlivet. Partierne er enige om at afsætte penge til et pilotprojekt, der skal understøtte socialt udsattes deltagelse i byens kulturelle arrangementer – f.eks. via frivillige kulturguider ligesom det er kendt på fritidsområdet."

Konkretisering af pilotprojektet

I udviklingen af pilotprojektet deltog børnekultur-aktører på Frederiksberg (børne- og familieteatret Riddersalen samt en tilskudsmodtager/balletarrangør) samt medarbejdere fra Kultur- og Fritidsafdelingen. Desuden repræsentanter fra foreninger og organisationer (Mødrehjælpen og Røde Kors) samt afdelinger i kommunen (Familieafdelingen, boligsociale medarbejdere, Sundhedsplejen), som har indgående viden om målgruppen - såkaldte "målgruppekendere", der via deres arbejde i kommunen eller virke indenfor det frivillige har direkte kontakt til familierne i form af rådgivning, familienetværk, kvindeklubber, mor-barn-grupper mv.

En væsentlig indsigt, der kom frem under udviklingsforløbet, er familiernes manglende egen opsøgen og "efterspørgsel" efter kulturtilbud, hvilket blev forklaret med typisk manglende tradition og manglende overskud i hverdagen. I forlængelse heraf blev det også klart, at familierne sjældent nås via de gængse kommunikationskanaler, som kommune og kulturaktører typisk bruger til at markedsføre arrangementer og aktiviteter. Desuden at dét at danne relationer med borgere indenfor denne målgruppe generelt er en udfordring, og ikke nødvendigvis varetages bedst af "folk fra kommunen". Til dette står foreninger og organisationer sig meget bedre.

En anden vigtig pointe, der kom frem i forløbet med aktørerne var, at udfordringen med at støtte målgruppen i at komme afsted skal nedbrydes i mindre opgaver, for at blive overkommelig i en travl hverdag (i foreninger, på teatre, blandt frivillige mv.). Således at hver aktør bidrager med sin ekspertise og kompetence, og ikke skal til at prøve kræfter med helt nye fagligheder. Eksempelvis kan kulturaktører nemmere forholde sig til at invitere eksisterende organiserede netværk indenfor målgruppen (fx et familienetværk), fremfor selv at skulle ud og lokalisere og invitere (og motivere) udsatte enkelt-borgere. Ligeledes kan kollegaer på det sociale område i kommunen, der ikke nødvendigvis har indsigten i Frederiksbergs kulturliv, lettere henvise familier og borgere til aktuelle kulturoplevelser, når de informeres direkte om disse.

Løsningsforslag: Kulturstilladset – kobler sociale og kulturelle fagligheder

Med ovenstående in mente kom aktørerne i udviklingsforløbet frem til løsningsforslaget "Kulturstilladset".

"Kulturstilladset" handler kort fortalt om at koble kulturfagligheder med sociale fagligheder fra såvel kommune som civilsamfund i form af sociale foreninger og organisationer i et formaliseret tværfagligt netværk bestående af relevante kulturaktører og målgruppekendere. Fundamentet for netværket er udveksling af viden og information om konkrete kulturtilbud og arrangementer med henblik på videreformidling til målgruppen via eksisterende relationer.

Udgangspunktet for netværket er altså at samtænke de kompetencer og styrker, som kulturaktører hhv. målgruppekendere besidder hver især i forhold til at nå målgruppen.

Målgruppekenderne har viden om, kendskab til og ikke mindst relationer til målgruppen, mens kulturaktørerne kan arrangere og formidle kultur. Ved fælles indsats skal netværket således støtte op om, at udsatte familier får nye kulturvaner ved at introducere kulturlivet og -oplevelserne for familierne, deraf titlen Kulturstilladset. I første omgang er opgaven at gøre kulturoplevelser tilgængelige og synlige for disse borgere, som ikke selv opsøger eller efterspørger kultur, så de på sigt forhåbentligt selv vil opsøge oplevelserne.

Løsningen på udfordringen/indsatsen viste sig således anderledes end forventet, idet der oprindeligt blev stillet forslag om at ansætte en koordinator a la fritidsguidekoordinatoren. Med kulturstilladset som løsningsforslag vurderes det imidlertid, at tovholderfunktionen bør forankres fast i kultur- og fritidsafdelingen af hensyn til både overblikket over byens kulturudbud og netværksdannelsen med eksterne og interne aktører. Den her foreslåede løsning forudsætter ikke rekruttering af nye frivillige, idet der bygges ovenpå eksisterende netværk med frivillige. Det betyder at kulturstilladset som udgangspunkt ikke indebærer behov for ekstra personale, dvs. ingen ekstra lønudgifter, men udelukkende finansiering af familiernes entre og evt. transport, mødeaktiviteter i kulturstilladset samt evt. udvikling af alternative kommunikations platforme, der kan understøtte netværkets virke og i højere grad imødekomme målgruppen, end de nuværende formidlingskanaler.

Kulturstilladset vurderes bæredygtigt på sigt i den forstand, at netværket i princippet også vil kunne fortsætte efter bevillingen er brugt op, idet indsatsen så vil begrænses til egentligt formidling af arrangementer og kulturtilbud, såvel de gratis som dem, der kræver entré, men uden mulighed for at finansiere entreen for familierne o.a. En forudsætning for netværkets fortsatte virke vil dog være, at nogen varetager funktionen som tovholder eller facilitator for netværket og som kan samle relevante aktører fra både den sociale og den kulturelle verden. Fundamentet i løsningen med det tværfaglige netværk er som skitseret ovenfor, at indsatsen fra de enkelte deltagere dels er indenfor deres respektive faglige felt, dels overkommelig i forhold til ressourcer og tidsforbrug - med Kultur- og Fritidsafdelingen som bindeled udadtil som indadtil. I respekt for deltagernes faglighed og fokus (kerneopgave) samt nødvendigheden af overblikket over aktuelle kulturarrangementer (herunder mindre puljestøttede arrangementer), vurderes det derfor, at Kultur- og Fritidsafdelingen også på sigt nødvendigvis må have en eller anden form for brobyggende funktion i indsatsen om at få flere af byens socialt udsatte til at deltage i Frederiksbergs kulturliv.

Kulturstilladset - status efter år 1

Netværket Kulturstilladset målrettet byens udsatte børnefamilier har nu været i drift i godt et år. Formidlingen af aktuelle arrangementer og kulturoplevelser er sket dels via kvartårlige netværksmøder, dels via løbende information via mail. Bl.a. videreformidles børnekonsulentens månedlige digitale oversigt over børneaktiviteter til netværket suppleret med oplysning om, hvilke udvalgte aktiviteter, hvor deltagelse kan finansieres via "Kulturstilladset". På møderne promoveres også by- og kulturmagasinet - ligesom der henvises til oplevelsesportalen oplevels.frederiksberg.dk. Målgruppekenderne er med til at "spotte" hvilke arrangementer og aktiviteter, der appellerer og egner sig til målgruppen. Til de arrangementer der kræver billet og betaling, aftales denne håndtering fra gang til gang med kulturaktør og målgruppekendere. Proceduren er således håndbåren og tilpasses hver konkret kulturtilbud. Tovholderne fra Kultur- og Fritidsafdelingen står for logistik og koordinering i forhold til bestilling og betaling. Fordi hhv. målgruppekender og kulturaktør kun pålægges en lille overkommelig ekstrainsats, har det fungeret fint. Oplevelsen er at kulturaktører, herunder også de ikke-etablerede på Frederiksberg, meget gerne vil bidrage til, at byens udsatte også deltager i kulturtilbuddene.

Kulturtilbuddene der formidles via netværket er som udgangspunkt alt der sker på Frederiksberg, men finansiering af entré er begrænset til arrangementer, der er støttet af Frederiksberg Kommune i en eller anden grad; eksempelvis arrangementer i KU.BE eller på Frederiksbergmuseerne, teaterforestillinger på Riddersalen eller puljestøttede arrangementer.

I netværket deltager som målgruppekendere: familieafdelingen, sundhedsplejen, boligsociale medarbejdere, Familietilbuddet Bülowvej, Josephine Schneiders Hus, Mødrehjælpen, Røde Kors Hovedstaden og Solbjerggruppen. Som kulturaktører sidder repræsentanter fra Riddersalen, Frederiksbergmuseerne, C:NTACT og KU.BE. Kredsen udvides løbende.

Via det tværgående netværk har udsatte familier på Frederiksberg således siden netværkets etablering oplevet følgende:

- Russisk børneballet i KU.BE (50)
- Kulturnatten 2017 (116)
- Musicalteatrets juleforestilling i KU.BE (23)
- Juleforestilling De Underjordiske på Riddersalen (75)
- Teaterforestillingen Pigespejdernes Drama på Riddersalen (4)
- HAIR musicalen I KU.BE (34)
- Besøg på Frederiksbergmuseerne (10 voksne)

Det skal præciseres, at ovenstående er, hvad der i forvaltningen er registreret grundet billetbestilling. Da mange af de formidlede tilbud er uden billet og har fri entré, skal ovenstående betragtes som et minimum af oplevelser formidlet via netværket.

Med omlægningen af feriewebavisen til "Ferie på Frederiksberg" i 2018 indgik, at de kommunalt finansierede svømmehalsbilletter, der tidligere blev uddelt til alle skolebørn på Frederiksberg, i år er forbeholdt byens udsatte børn og børnefamilier. Via netværket er således delt kuponner ud til de familier, som målgruppekenderne er i kontakt med, så de i løbet af sommerferien kan besøge hver af de to svømmehaller på Frederiksberg fem gange. Ca. 600 kuponner á 5X2 besøg er udleveret til børn og voksne i netværket. I alt er 515 kuponner blevet indløst i de to svømmehaller, fordelt på 319 (178b+141V) i Flintholm Svømmehal og 196 (109b+87v) i Frederiksberg svømmehal. Tilbagemeldingen har været, at det har været godt at forældrene også har kunne få fribilletter.

Senest er der via netværket inviteret til årets Frederiksberg Høstfest, hvilket 74 b/v i udsatte børnefamilier samt 30 flygtninge tog imod.

Som et løbende tilbud til familierne i netværket er der indgået aftale med Frederiksborgmuseerne om, at forældre til børn via kulturstilladset kan få betalt adgang til museerne. Børn under 18 år har altid fri adgang til Frederiksborgmuseerne. Så for at fjerne den barriere, det måtte være for udsatte forældre at betale entré afprøves denne ordning. Ordningen er stadig forholdsvis ny og er ikke blevet anvendt ret meget.

Endvidere er der på forsøgsbasis lavet aftale med biblioteket om mulighed for forhåndsreservering af billetter til nogle af bibliotekets populære børnearrangementer, som er gratis, men kræver billet. Billetter til disse er ofte meget hurtigt udsolgt, hvorfor familierne i netværket sjældent i tide får reserveret gennem det ordinære bookingsystem.

Etablering af nyt stillads med fokus på udsatte voksne

På baggrund af erfaringerne med det første netværk, er der i maj i år startet et nyt netværk op, som har til formål at formidle kulturoplevelser til byens udsatte voksne. I dette netværk indgår som målgruppekendere indtil videre repræsentanter fra kommunens SKP og Hjemløseteam, det boligsociale partnerskab, SIND Frederiksberg, bo- og væresteder på Frederiksberg, Solbjerggruppen og herbergerne Lindevang og Lærkehøj. Som kulturaktører indgår Betty Nansen Teatret, C:NTACT og Frederiksborgmuseerne og Kultur- og Fritidsafdelingen fungerer også her som tovholdere. Netværket udvides løbende.

Det nye netværk er i sin vorden, og der har kun været afholdt et enkelt netværksmøde inden sommerferien. På dette første møde gav flere målgruppekendere udtryk for at have fået øjnene åbnet op for, hvor mange kulturtilbud og aktiviteter der findes på Frederiksberg. Tilbud og oplevelser de ikke var bekendt med, men som "deres" borgere med fordel vil kunne benytte sig af til fx at øve sig i at komme ud, at omgås andre, at gøre noget uvant.

Således deltog 16 udsatte borgere via SIND Frederiksberg i årets teaterfestival CPH STAGE, idet de var på Riddersalen og se musikforestillingen om Edith Piaf. I forbindelse med et sideløbende projekt kørt af CPH STAGE sekretariatet med støtte fra de afsatte midler til kultur til socialt udsatte (godkendt på KFU 15. maj 2017) var 14 borgere fra distriktspsykiatrien på Betty Nansen Teatret, hvor de så Fritz Hansen Folket. Og ligeledes så 36 borgere fra herbergerne Lærkehøj og Lindevang samt distriktspsykiatrien forestillingen "H.C. Andersens Eventyr" også på Betty Nansen. Erfaringerne fra dette projekt vil blive inddraget i det videre arbejde med kulturstilladset for udsatte voksne.

Ordningen med fri entré til Frederiksborgmuseerne gælder også målgruppen udsatte voksne, men er endnu kun blevet anvendt i meget begrænset omfang.

Ligeledes er der via netværket inviteret til årets Høstfest Frederiksberg, hvilket 31 tog imod via bl.a. SKP, væresteder og herberger.

Opsummering og refleksioner

Kulturstilladset er resultatet af et samskabelsesforløb, der havde til formål at finde en løsning i form af et pilotprojekt, der skal understøtte socialt udsattes deltagelse i byens kulturelle arrangementer jf. forligsteksten fra Budget 2017.

Erfaringerne fra det første år viser, at det lader sig gøre at understøtte byens udsatte borgeres deltagelse i byens kulturelle arrangementer. Meldingen fra målgruppekenderne er, at deltagerne ikke havde haft mulighed for at få de oplevelser, som er givet via netværket. Og at de deltagere, der har været afsted til arrangementer, virkelig har fået nogle gode oplevelser. Ved at tænke tværfagligt gøres eksisterende kulturtilbud synlige for akørerne, der arbejder på det sociale område, hvorved kulturoplevelser kan inddrages i det sociale arbejde med byens udsatte. Pointen med at nedbryde opgaverne i delelementer, så målgruppekendere hhv. kulturaktører blot skal gøre det, de er sat i verden for og det de er bedst til, gør samarbejdet overkommeligt for alle parter. Helt grundlæggende har netværket bidraget til at flere målgruppekendere har

fået øjnene op for de muligheder, der findes i byens kulturliv, så de med tiden kan indtænke disse i deres arbejde på det sociale felt. Formidlingsaspektet i netværket er således helt essentielt. Ligeledes får kulturaktørerne via netværket mulighed for at få viden om særlige målgrupper, så de med små justeringer eller hensyn kan gøre deres tilbud mere appellerende til målgruppen.

Der er blevet formidlet relativt mange fine tilbud om kulturoplevelser til familierne via det første netværk - ikke mindst i kraft af det mangfoldige udbud til børn og børnefamilier, der jo findes på Frederiksberg. Interessen for de mange tilbud har været svingende, hvilket oversigten over registrerede konkrete oplevelser ovenfor er udtryk for. Forventningen til de udsattes deltagelse bør imidlertid tage hensyn til målgruppens udsathed - herunder manglende ressourcer og overskud i hverdagen, og kan perspektiveres med tal fra den seneste borgerundersøgelse på Frederiksberg (2017) hvor det fremgår, at 49% har svaret at de bruger tilbuddet "teatre, museer, biografteater, musiksteder" på månedlig basis, mens 40% har svaret, at de gør det årligt. 6 % har svaret aldrig.

I forhold til målgruppens fremmøde til de aftale kulturarrangementer vurderes det tilfredsstillende. Der sker ingen registrering af fremmødet, ud fra at deltagerne inviteret via kulturstilladset deltager på lige fod med alle øvrige deltagere og derfor ikke skal forskelsbehandles ved fx at lade sig registrere. Relationen mellem målgruppekenderne og de udsatte er meget varierende, hvorfor der heller ikke her er mulighed for løbende opfølgning for den enkelte deltager. Fremmødet vurderes således alene på uformelle tilbagemeldinger fra målgruppekenderne. Det er oplevelsen, at det at målgruppen inviteres af og tilmelder sig til nogen de kender (familievejleder, frivillig, boligsocial medarbejder, mv.) gør det mere forpligtende, for de som tilmelder sig, så de også møder op. Nogle målgruppekendere har mulighed for at følge med til arrangementet, andre nøjes med at minde om det i god tid inden.

Forvaltningen er i dialog med FIU om at kunne tilbyde billetter til større sportsevents til netværket, da det har været efterspurgt fra målgruppekendere - bl.a for også at appellere til fædre. Det tager tid at etablere nye vaner, også indenfor kultur og idræt. Kulturstilladset bidrager som led heri også til at byens målgruppekendere, kommunale som ikke-kommunale, får indsigt i Frederiksbergs kultur- og idrætstilbud, så disse oplevelser kan integreres i deres sociale arbejde.

Socialt udsatte er som målgruppe - udover svær at definere og afgrænse - også generelt svære at nå ud til og dermed adressere specifikt. Med kulturstilladsets koncept formidles til borgere, som på grund af udsathed er i berøring med enten kommunen eller med frivillige organisationer på det sociale område. Kredsen af målgruppekendere i netværkene overvejes løbende, og ikke mindst for det nystartede netværk vil kredsen løbende blive udvidet, så endnu flere udsatte borgere nås via deres eksisterende netværk.

Økonomi

Der blev med Budget 2017 afsat 250.000 kr. i 2017 og i 2018 til pilotprojektet "kultur til socialt udsatte". Frem til september 2018 er der forbrugt knap 105.000 kr. hovedsagligt til entrébilletter. De overskydne midler på budgettet overføres til kommende budgetår.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Kultur- og Fritidsudvalget

Punkt 97: Høring af udkast til ny sundhedspolitik for Frederiksberg Kommune 2019-2022

29.09.04-P22-4-18

Resume

Frederiksberg Kommune skal beslutte en ny Sundhedspolitik, som erstatning for Sundhedspolitik 2015-2018. I procesplanen for udvikling af en ny sundhedspolitik besluttede Sundheds- og Forebyggelsesudvalget, at politikken skulle udvikles på baggrund af evalueringens anbefalinger og inkludere perspektiver fra kommunens civilsamfund. Den nyeste viden om sundhedstilstanden på Frederiksberg og om effektive metoder til forebyggelse skulle danne grundlag for Sundhedspolitikken. Sundheds- og Forebyggelsesudvalget har den 13. august godkendt Sundhedspolitikken med henblik på høring i relevante fagudvalg og råd og Sundhedspolitikken fremlægges således i denne sag.

Beslutning

Kultur- og Fritidsudvalget tog udkast til sundhedspolitik 2019-2022 til efterretning med følgende bemærkninger:

- Kultur- og fritidslivets betydning for at skabe robuste fællesskaber og mental sundhed for borgerne, bør betones yderligere i politikken
- Tidssvarende faciliteter og aktiviteter i kultur- og fritidslivet for at tiltrække målgrupper bredt, bør betones yderligere i politikken

Indstilling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget indstiller, at udkast til Sundhedspolitik 2019-2022 drøftes i Børneudvalget, Undervisningsudvalget, Socialudvalget, Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget, Ældre- og Omsorgsudvalget samt By- og Miljøudvalget med henblik på fremsendelse af eventuelle høringssvar til behandling i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget.

Sagsfremstilling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget besluttede den 13. august at sende udkast til Sundhedspolitik 2019-2022 i høring i Børneudvalget, Undervisningsudvalget, Socialudvalget, Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget, Ældre- og Omsorgsudvalget samt By- og Miljøudvalget, samt Det grønne råd, Frederiksberg Erhvervsråd, Frederiksberg Fælles Elevråd, Handicaprådet, Integrationsrådet, Udsatterrådet, Ungerådet, Ældrerådet samt i Hovedudvalget. Efter høring fremlægges politikudkastet til behandling i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget.

Frederiksberg Kommunes nuværende Sundhedspolitik (2015-2018) blev vedtaget af Kommunalbestyrelsen den 20. april 2015 (sag nr. 104). Den 19. februar 2018 (sag nr. 16) behandlede Sundheds- og Forebyggelsesudvalget evaluering af Sundhedspolitik 2015-2018. Evalueringen gav blandt andet indblik i graden af implementering af den nuværende sundhedspolitik på tværs af fagudvalg og forvaltningsområder og i sammenhængen mellem sundhedspolitikken indsatser og faglige anbefalinger for forebyggelse. I forbindelse med evalueringen blev også vedtaget proces for udvikling af kommunens næste sundhedspolitik.

Borgernes sundhed har for den enkelte betydning for, hvordan han eller hun lever og trives. For kommunen har borgernes sundhed også betydning. Ikke kun fordi kommunen ønsker sig borgere, der trives, men også fordi borgernes sundhed har indflydelse på omkostningerne til kommunal medfinansiering af sygehusudgifter, til pleje og omsorg, til overførselsindkomster som følge af påvirkning af arbejdsevnen og til støttende tilbud, for eksempel hjælp til børn, unge og familier. Forebyggelse kan betale sig, både menneskeligt og samfundsøkonomisk, og den borgerrettede forebyggelse bør derfor prioriteres i alle kommunens forvaltningsområder.

I denne sag præsenteres første udkast til Sundhedspolitik 2019-2022 og vejen dertil. Dernæst beskrives opfølgning på sigtelinjer for Sundhedspolitik 2015-2018, inklusiv den nyeste viden om frederiksbergborgernes sundhed baseret på Region Hovedstadens Sundhedsprofil 2017. Opfølgningen tjener som afsæt for forslag til nye sigtelinjer. Endelig foreslås plan for implementering af Sundhedspolitik 2019-2022.

Vejen hen mod Sundhedspolitik 2019-2022

I procesplanen for udvikling af en ny sundhedspolitik besluttede Sundheds- og Forebyggelsesudvalget, at politikken skulle udvikles på baggrund af evalueringens anbefalinger og inkludere perspektiver fra kommunens civilsamfund. Den nyeste viden om sundhedstilstanden på Frederiksberg og om effektive metoder til forebyggelse skulle danne grundlag for Sundhedspolitikken.

I løbet af forårets proces er indsatsområder i en kommende politik blevet justeret, nuanceret og konkretiseret. Først af ledere og medarbejdere fra alle forvaltningsområder i kommunen. Siden gennem inddragelse af råd og andre repræsentanter for borgere og civilsamfund.

Mål og indsatsområder i den ny politik

Resultatet af processen er en sundhedspolitik, der er en opdateret udgave af den nuværende sundhedspolitik (se bilag 1). I tråd med evalueringen er de brede indsatsområder fastholdt, idet de var en gevinst for den tværgående implementering af sundhedspolitikken i den foregående periode. Overskrifterne på indsatsområder er nu:

Sundt byliv, som sætter fokus på, hvordan vi kan skabe sunde rammer i Nordeuropas tættest befolkede kommune. Gennem udformningen af alt fra natur, grønne åndehuller, faciliteter, kultur- og fritidsliv, infrastruktur, byudvikling, miljø og klimatilpasning skabes muligheder for menneskene i byen. Vi vil gøre det nemmere at dyrke idræt og motion i hverdagen, mødes med andre og leve uden usunde miljøpåvirkninger.

Sundhed for alle, som sætter fokus på, at alle skal have mulighed for at leve et sundt liv. Den sociale ulighed i sundhed er blevet endnu større de sidste fire år, og er en af de helt store sundhedsudfordringer i Danmark. For at sikre sundhed for alle fokuserer vi på lige adgang til sundhedstilbud, på at tænke sundhed ind i sociale indsatser og beskæftigelsesindsatser, og på at arbejde med sunde rammer, information og tilbud, så flere for eksempel vælger et røgfrit liv og et liv med lidt mindre alkohol.

Børns og unges sundhed, som sætter fokus på at skabe sunde og trygge rammer for børnene på Frederiksberg. Vores barndom og ungdom er afgørende for vores sundhed senere i livet. Når de fagprofessionelle omkring barnet, den unge og familien vurderer, at livskvaliteten er truet, vil vi handle. Tidlig hjælp er afgørende. Fokus på Sundhed og forebyggelse skal være en naturlig del af daginstitutioner, skoler, fritidstilbud og ungdomsuddannelsers kerneydelse.

Robuste fællesskaber og mental sundhed, som sætter særligt fokus på, hvordan der på Frederiksberg kan skabes en socialt bæredygtig by, hvor alle har mulighed for at deltage i robuste fællesskaber. Menneskers fysiske og mentale sundhed hænger sammen. Vi vil arbejde for, at byens fællesskaber bliver gode til at tage imod og inkludere flere.

En forandring i forhold til den nuværende politik er, at afsnittet 'Hvor vil vi hen?' er erstattet af afsnittet 'Vi når vores mål ved, at...' i alle fire indsatsområder. Med inspiration fra Frederiksbergstrategien er der hermed en tydeligere handlingsdimension knyttet til hvert af de fire indsatsområder. Afsnittene er formuleret med udgangspunkt i den bedst tilgængelige viden om, hvilke metoder og tilgange til forebyggelse, der er effektive, fra KL's forebyggelsesudspil, fra Sundhedsstyrelsens reviderede forebyggelsespakker, fra FN's verdensmål samt fra WHO's *European Healthy City Network*.

Sigtelinjer som guide for ny sundhedspolitik

En opfølgning på sigtelinjer for Sundhedspolitik 2015-2018 fremgår af bilag 2. I de forløbne år er der sket en positiv udvikling på mange sigtelinjer. På den positive side er der eksempelvis færre unge, der har prøvet hash, og færre unge, der drikker alkohol meget og tidligt, både blandt de helt unge og blandt de yngre voksne. Her er det værd at bemærke, at nogle sigtelinjer ikke er indfriet, fordi de var meget ambitiøse. Eksempelvis er andelen af elever i 9. klasse, der har prøvet at være fulde, faldet fra 61% i skoleåret 2012/2013 til 45% i 2016/2017. Målet var imidlertid, at andelen skulle reduceres til 40%, hvorfor sigtelinjen ikke er indfriet, den positive udvikling til trods.

På andre områder er udviklingen stagneret eller negativ. Andelen af dagligrygere er stagneret, mens der er kommet flere dagligrygere blandt unge. Andelen af storforbrugere af alkohol er stagneret, og Frederiksberg ligger stadig signifikant over regionsgennemsnittet, når det gælder brug af alkohol. Flere spiser usundt, og andelen der er svært overvægtige er steget. Indenfor mental sundhed går udviklingen også den forkerte vej: Der er en signifikant stigning i andelen af borgere, der har søvnproblemer og stress.

Det skal bemærkes, at udviklingen på Frederiksberg i vid udstrækning afspejler udviklingen på landsplan. Udviklingen skal således ikke tages som udtryk for, at implementeringen af Sundhedspolitik 2015-2018 er slået fejl. Men det er udtryk for, at forebyggelsen skal prioriteres stærkere over hele landet, og også på Frederiksberg, for at imødegå vilkår og påvirkninger i vores samfund, der skaber usunde byer og er en trussel mod borgernes sundhed og trivsel.

I forslaget til sigtelinjer for Sundhedspolitik 2019-2022 er der i vid udstrækning taget udgangspunkt i den nuværende politiks sigtelinjer, med henblik på at kunne følge udviklingen over tid. Hvor målene i sundhedspolitikken er ændret, ændres sigtelinjerne dog tilsvarende. I de tilfælde, hvor sigtelinjen er indfriet, sættes nye, ambitiøse sigtelinjer. I de tilfælde, hvor udviklingen er stagneret eller negativ, fastholdes sigtelinjen eller reduceres.

Plan for implementering af Sundhedspolitik 2019-2022

I tråd med evalueringens resultater anbefales det, at den ny sundhedspolitik i lighed med den nuværende implementeres med en fast organisering på tværs af den kommunale organisation. Det anbefales endvidere, at hvert fagudvalg fortsat vedtager egne handleplaner med henblik på klar forankring af indsatserne.

Evalueringen viste, at der var høj grad af overensstemmelse mellem de i alt 115 indsatser i handleplanerne for Sundhedspolitik 2015-2018 og faglige anbefalinger for borgerrettet forebyggelse. Samtidig konkluderede evalueringen dog, at der i implementeringen af en ny sundhedspolitik skulle beskrives færre indsatser i fagudvalgenes handleplaner. Formålet med de færre indsatser er at sikre større fokus og en mere forpligtende ramme i implementeringen og bedre overblik over de prioriterede indsatser. Da Sundhedspolitik 2019-2022 samtidig har et tydeligere handlingsaspekt indenfor hvert enkelt indsatsområde, er der lagt op til en snævrere ramme for, hvilke indsatser, der især prioriteres i handleplanerne. Det er hermed blevet tydeliggjort, at alle fagudvalg har en tydelig rolle at spille og et ansvar for at nå sundhedspolitikens mål og i at få spillet sundhed og forebyggelse ind i flere, tværgående arenaer. Dette er en prioritering i kommunen og det vil være et fokus for Sundheds- og Forebyggelsesudvalgets arbejde.

Som led i efterårets høringsproces inviteres Kommunalbestyrelsen til et temamøde om mål og indsatsområder i den nye Sundhedspolitik. På mødet vil Direktionen præsentere forslag til Sundhedspolitik 2019-2022 og en ekstern oplægsholder vil fortælle om, hvad vi kan gøre for at give borgerne på Frederiksberg et længere liv med flere gode leveår.

Tidsplan

13. august 2018	Første udkast til ny sundhedspolitik behandles af SFU
17. september 2018	Udkast til ny sundhedspolitik præsenteres for Kommunalbestyrelsen på et temamøde med henblik på at debattere mål, indsatsområder og strategi for at styrke sundhedsfremme og forebyggelse på tværs i kommunen
September 2018	Høring om ny sundhedspolitik i råd og øvrige fagudvalg samt i Hovedudvalget
Oktober- november 2018	Revideret sundhedspolitik inklusiv plan for implementering behandles af SFU, Magistraten og Kommunalbestyrelsen
Oktober- november 2018	Udvikling af handleplaner udvikles i alle forvaltningsområder med udgangspunkt i tværgående organisering
Ultimo 2018	Afhængig af plan for implementering behandles handleplaner for ny sundhedspolitik i alle fagudvalg

Økonomi

Ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Børneudvalget, Undervisningsudvalget, Socialudvalget, Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget, Ældre- og Omsorgsudvalget samt By- og Miljøudvalget den 17. september 2018.

Bilag

Bilag 1 Sundhedspolitik 2019-2022

Bilag 2 Opfølgning på sigtelinjer Sundhedspolitik 2015-2018_SFU

Bilag 3 Sigtelinjer for Sundhedspolitik 2019-2022

Punkt 98: Lukket

85.11.04-Ø54-1-18